

Leren van de wijkaanpak

Van wijkaanpak naar buurtaanpak

Gemeente Utrecht

[Utrecht.nl/onderzoek](https://www.utrecht.nl/onderzoek)

Colofon

uitgave

IB Onderzoek
Gemeente Utrecht
Postbus 16200
3500 CE Utrecht
030 286 1350
onderzoek@utrecht.nl

in opdracht van

Afdeling Wijken
Gemeente Utrecht

internet

www.utrecht.nl/onderzoek

rapportage

Isabella Janssen
Ingrid van Lieshout
Judith Naaktgeboren
Anne Slob

informatie

Judith Naaktgeboren
030 – 286 1357

projectnummer

E174 – zaaknummer 4605713

bronvermelding

Het overnemen van gegevens uit deze publicatie is toegestaan met de bronvermelding:
afdeling Onderzoek, gemeente Utrecht.

22 maart 2018

Samenvatting

In 2007 zijn Kanaleneiland, Ondiep, Overvecht en Zuilen-oost door het Rijk aangewezen als krachtwijk. De gemeente Utrecht voegde hier zelf Hoograven aan toe. Van 2007 tot en met 2017 is er extra geïnvesteerd in deze Utrechtse wijken. Op allerlei vlakken is er gewerkt aan het versterken van buurten. Desondanks blijft er ook nu nog, maatwerk nodig in verschillende delen van de stad.

Dit rapport bestaat uit twee delen. Het eerste deel blikt terug op de afgelopen 10 jaar wijkaanpak. In die jaren is geregeld onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de wijkaanpak. We blikken terug op enkele van deze onderzoeken en benoemen leerpunten en succesfactoren van de aanpak die door betrokkenen zijn genoemd. Daarnaast volgt in deel twee van het rapport een analyse om inzicht te krijgen in de aandachtsbuurten van dit moment.

In het rapport geven we antwoord op de volgende vragen:

Deel 1: Leren van de wijkaanpak

1. Wat zijn leerpunten en succesfactoren van tien jaar wijkaanpak (op basis van interviews met betrokkenen)?
2. Welke algemene aanbevelingen komen uit de groepsgesprekken naar voren over tien jaar wijkaanpak?

Deel 2: Van wijkaanpak naar buurtaanpak

3. Hoe verhouden de subwijken zich tot elkaar, gezien vanuit verschillende thema's?
4. Wat zeggen de data over de subwijken van voormalige krachtwijken ten opzichte van andere subwijken?
5. Welke subwijken hebben volgens de data meer specifieke inzet nodig dan andere subwijken?

Terugblik: wat hebben we geleerd?

Voor de terugblik wordt op een kwalitatieve manier gekeken naar tien jaar wijkaanpak. Gedurende de looptijd van de wijkaanpak zijn er verschillende onderzoeken gedaan naar de ervaringen met, en het effect van de wijkaanpak. We stippen enkele bevindingen van deze onderzoeken aan in dit rapport en voegen daar een lichte vorm van onderzoek aan toe waarbij we ons richten op ervaringen van betrokkenen bij de wijkaanpak. Hiervoor zijn groepsgesprekken gehouden in elk van de vier voormalige krachtwijken. Gesproken is zowel met professionals van de gemeente, van woningcorporaties en met bewoners.

Op basis van de gesprekken weten we dat met de wijkaanpak successen zijn behaald door inzet op sociaal vlak te combineren met inzet op fysiek vlak. Diverse fysieke ingrepen in de woningvoorraad als gevolg van sloop en herstructurering zijn gecombineerd met een sociaal programma. Daarnaast lijkt een goede samenwerking tussen professionals en met bewoners van groot belang. Door een integrale aanpak blijft het gezamenlijk doel scherp in beeld. Periodieke overleggen tussen de verschillende actoren helpen daarbij: het gesprek moet gevoerd blijven worden. De invloed van bewoners is vooral terug te vinden in de bewonersinitiatieven en wijkraden denken kritisch mee en

adviseren over het gevoerde of te voeren beleid. Professionals kunnen initiatieven aan elkaar verbinden en adviezen gebruiken in het maken en uitvoeren van beleid.

Er zijn ook leerpunten naar aanleiding van de wijkaanpak. Geen algemene oplossingen, maar de focus op een laag (geografisch) schaalniveau middels een buurtgerichte aanpak met oog voor de context van het betreffende gebied, vergroot de kans op snel en goed resultaat. Verder kunnen veranderende rollen en wisselingen van de wacht discontinuïteit van de aanpak veroorzaken. Daarbij komt dat maatregelen in een toen geldende context geplaatst moeten worden; met de kennis van nu zouden wellicht andere beslissingen genomen worden. Een voorbeeld is dat vaak gekozen is voor multifunctionele gebouwen op een centraal gelegen locatie. Met de kennis van nu zou wellicht eerder gekozen worden voor voorzieningen op loopafstand van bewoners. Een intensieve en goede samenwerking doet een wijk in het algemeen stevig in haar schoenen staan. Ook lijkt het efficiënter en effectiever om te investeren in lopende of al geplande projecten in plaats van in nieuwe projecten. Flexibele budgetten kunnen daarbij een uitkomst zijn omdat de financiën niet aan langjarige projecten gebonden zijn en daardoor in te zetten zijn waar het op dat moment nodig is.

Vervolgstap: van wijkaanpak naar buurtaanpak

In bepaalde delen van Utrecht is meer inzet op maat nodig dan in andere delen. Alle subwijken die (deels) krachtwijk waren, behoeven volgens de betreffende wijkbureaus opnieuw extra focus wat juist dáár nodig is. In bijna alle wijken wordt een deel als kwetsbaar gezien, alleen in Vleuten-De Meern is geen subwijk genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt'.

De data bevestigen dat de subwijken die (deels) krachtwijk waren, opnieuw meer specifieke inzet nodig hebben dan andere subwijken. Vooral Kanaleneiland en de subwijken van Overvecht scoren opvallend lager dan de andere Utrechtse subwijken. Daarnaast lijken ook de subwijken Transwijk, Zuilen-west, Lombok, Leidseweg en Lunetten meer gefocuste inzet te kunnen gebruiken. Het Zand, Votulast en Oog in Al, Welgelegen zijn door de betreffende wijken genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt', terwijl ze het in de data-analyse relatief goed doen. Een reden hiervoor kan zijn dat een heel specifieke deel van, of specifieke buurt in deze subwijken specifieke inzet nodig heeft. De invloed van dat kleine deel van de subwijk is mogelijk te klein om de cijfers op subwijkniveau voldoende te beïnvloeden om (negatief) op te vallen.

In dit onderzoek is gewerkt met data op subwijkniveau omdat dat de beste vergelijkingsbasis biedt; de meeste data zijn op dit schaalniveau beschikbaar. In de praktijk is het subwijkniveau niet laag (specifiek) genoeg om problemen op buurtniveau te signaleren en om binnen wijken nauwkeurig aan te geven waar problemen zich exact afspeelen. Daardoor kan niet goed worden aangegeven waar precies inzet nodig is. Dit rapport dient als input voor gesprekken die in de wijken worden gevoerd. Wordt het geschetste beeld herkend? Waar, en welke inzet is nodig in de wijk? De data kunnen binnen de wijk in meer detail worden besproken en geduid. Op basis daarvan is vervolgens een wijkspecifieke aanpak te ontwikkelen, met daarin (sub)buurtspecifieke onderdelen: van wijkaanpak naar buurtaanpak.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	7
1 Wat werkt bij de wijkaanpak?	9
Inleiding	9
1.1 Succesfactoren	10
Combinatie fysiek en sociaal meeste kans van slagen	10
Integrale bril is opgezet	10
Veel voordelen aan periodieke overleggen	11
Alle neuzen dezelfde kant op	11
1.2 Aandachtspunten	11
Investeer in lopende projecten of geplande projecten	11
Flexibele budgetten worden gemist	12
Tijdsgeest van grote invloed op de aanpak	12
Wisseling professionals en bewoners beïnvloedt continuïteit aanpak	13
Rol wijkraad	13
Gelijke(re) spreiding van de sociale woningvoorraad	13
1.3 Aanbevelingen van betrokkenen voor een toekomstige aanpak	14
Blijf in gesprek ondanks de verschillen tussen groepen	14
Communiceer op een eerlijke manier en tussentijds richting bewoners	14
Focus op een laag schaalniveau	14
Zet in op eigen initiatief van bewoners	15
Wijkspecifieke aanpak	15
Samen terugblikken: een volgende stap vooruit	15
Bevindingen eerder onderzoek	16
Aanbeveling voor 'opgaven voor de toekomst'	16
2 Van wijkaanpak naar buurtaanpak	19
Inleiding	19
2.1 Thema's	20
Sociaal	20
Fysiek	22
Veiligheid	24
Gezondheid	26
Onderwijs	28
Werk en inkomen	29
2.2 Continuëren extra inzet?	31
Staat van de voormalige krachtwijken	31
Huidige aandachtsbuurten	33
3 Conclusies	35
Wat werkt in de wijkaanpak?	35
Analyse aandachtsbuurten	36

Van wijkaanpak naar buurtaanpak

36

Bijlagen

37

Inleiding

Aanleiding

In 2007 zijn er in Utrecht vijf zogenoemde krachtwijken aangewezen. In deze wijken was meer inzet gewenst om maatschappelijke achterstanden weg te werken en leefomstandigheden te verbeteren. Het Rijk wees Kanaleneiland, Ondiep, Overvecht en Zuilen-oost aan als krachtwijk. De gemeente Utrecht voegde hier zelf Hoograven aan toe (Figuur 1, blz. 9). Eind 2017 kwam er formeel een eind aan tien jaar wijkaanpak in Utrecht. De afgelopen tien jaar heeft, naast allerlei ontwikkelingen, ook een enorme hoeveelheid ervaring opgeleverd. Voor een toekomstige aanpak is het dan ook zeer zinvol om te kijken: wat heeft gewerkt in de wijkaanpak en welke lessen nemen we mee voor toekomstige vormen van wijkaanpakken?

De afdeling Onderzoek heeft de wijkaanpak gedurende zijn looptijd gemonitord. Daarnaast zijn door o.a. Berenschot en het SCP onderzoeken uitgevoerd naar de uitwerking van de aanpak. Ook intern zijn er evaluerende gesprekken gevoerd met Annechien de Gast (voormalig programmamanager krachtwijken), Antoniek Vermeulen (voormalig stedelijk manager krachtwijken) en Bart Andriessen (voormalig hoofd Wijken). Omdat er al veel onderzoek naar de wijkaanpak is gedaan, heeft de afdeling Wijken voor dit rapport aan IB Onderzoek gevraagd om een lichte variant van terugblikkend onderzoek uit te voeren. Hierbij gaat het om het in beeld brengen van wat betrokkenen bij de wijkaanpak zien als leerpunten en succesfactoren van tien jaar wijkaanpak en wat zij toekomstige professionals aanbevelen voor een toekomstige aanpak.

Daarnaast analyseren we welke delen van de stad op dit moment en waarschijnlijk ook de komende jaren meer inzet op maat nodig hebben dan andere.

Het rapport is bedoeld als eerste aanzet voor de Utrechtse wijken, om in gesprek te gaan over waar en welke inzet in hun wijk nodig is.

Onderzoeksdoel

In het onderzoek geven we antwoord op de volgende vragen:

Deel 1: Leren van de wijkaanpak

1. Wat zijn leerpunten en succesfactoren van tien jaar wijkaanpak (op basis van interviews met betrokkenen)?
2. Welke algemene aanbevelingen komen uit de groepsgesprekken naar voren over tien jaar wijkaanpak?

Het doel van de terugblik is om inzicht te krijgen in de ervaringen van betrokkenen in de afgelopen tien jaar wijkaanpak en wat op basis hiervan bruikbaar is voor iedereen die bij de toekomstige wijkaanpak betrokken is.

Deel 2: Van wijkaanpak naar buurtaanpak

3. Hoe verhouden de subwijken zich tot elkaar, gezien vanuit verschillende thema's?
4. Wat zeggen de data over de subwijken van voormalige krachtwijken ten opzichte van andere subwijken?

5. Welke subwijken hebben volgens de data meer specifieke inzet nodig dan andere subwijken?

Het doel van de analyse aandachtsbuurten is om inzicht te krijgen in de aandachtsbuurten van dit moment: welke delen van de stad hebben meer inzet op maat nodig dan andere?

Onderzoeksmethode

Om te leren van de wijkaanpak is op een kwalitatieve wijze teruggeblikt op tien jaar wijkaanpak. Dit is gedaan aan de hand van een groepsgesprek met betrokkenen bij de wijkaanpak in elk van de vier krachtwijken. Bij het gesprek waren aanwezig: de wijkregisseur, een vertegenwoordiger van een woningcorporatie en een lid van de wijkraad. Het groepsgesprek is gevoerd aan de hand van een vraagpuntenlijst die bij elk gesprek hetzelfde is.

Voor de analyse is, afhankelijk van de omvang van de aandachtsbuurt, gekeken naar data van bovenliggende subwijk, dan wel wijk. Dit is gedaan op basis van de uitkomsten van de Inwonersenquête. Bij registratiebestanden is het veelal wel mogelijk om in te zoomen op een lager (geografisch) schaalniveau. In overleg met opdrachtgever is zijn de gebruikte indicatoren gekozen.

Leeswijzer

Het rapport bestaat uit twee onderdelen. Het eerste deel van dit rapport gaat over een terugblik op de wijkaanpak. Op basis van de groepsgesprekken met professionals en bewoners in de krachtwijken zijn succesfactoren, aandachtspunten en hun aanbevelingen geformuleerd. Deze worden toegelicht en met één of meer citaten uit de gesprekken geïllustreerd.

In het tweede deel van dit rapport presenteren we een indicatorenoverzicht op basis waarvan we analyseren welke subwijken meer specifieke inzet nodig hebben dan andere subwijken. We nemen daarbij de selectie die is gemaakt door professionals in ogenschouw. De analyse vormt input voor gesprekken in de betreffende wijken, waarbij cijfers kunnen worden geduid en het gesprek kan worden gevoerd.

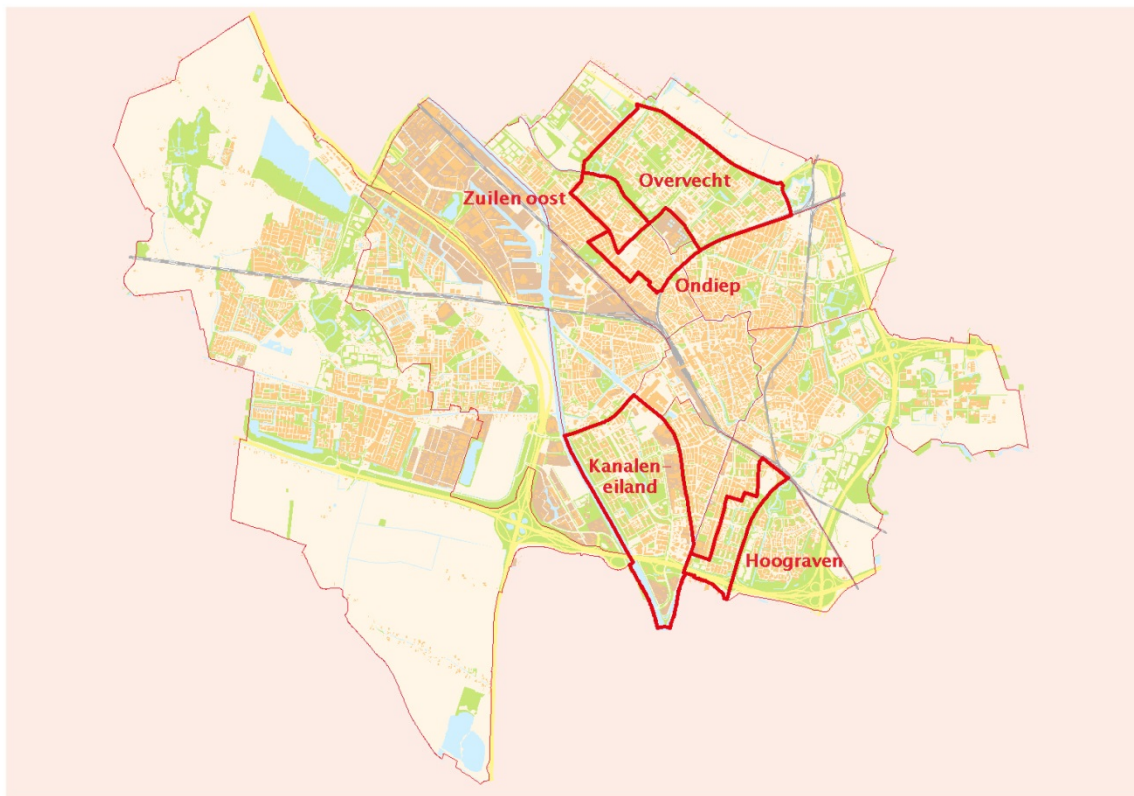
1 Wat werkt bij de wijkaanpak?

Inleiding

In de afgelopen tien jaar is de wijkaanpak jaarlijks gemonitord. De krachtwijken werden tegen het licht gehouden door ontwikkelingen te analyseren op basis van 26, later 18 indicatoren. Daarnaast zijn onderzoeken uitgevoerd naar de uitwerking van de aanpak, door Berenschot, SCP en ook intern zijn er evaluerende gesprekken gevoerd met Annechien de Gast (voormalig programmamanager krachtwijken), Antoniek Vermeulen (voormalig stedelijk manager krachtwijken) en Bart Andriessen (voormalig hoofd Wijken). Een diepgravende evaluatie lijkt om die reden niet van toegevoegde waarde. Daarom is gekozen voor een lichte variant waarbij kwalitatief wordt teruggeblikt op tien jaar wijkaanpak.

Dit hoofdstuk kijkt naar factoren die tijdens de interviews met betrokkenen bij de wijkaanpak zijn genoemd als mogelijke positieve bijdragen aan de wijkaanpak. Wat maakte een project of een aanpak tot een succes? Ook hebben we gevraagd naar aandachtspunten, de leerpunten. Tot slot vroegen we wat professionals écht moeten weten als zij met een toekomstige wijk- of buurtaanpak aan de slag gaan. Deze drie punten komen achtereenvolgens aan bod: succesfactoren, aandachtspunten en hun aanbevelingen voor de toekomst.

Tot slot halen we kort de belangrijkste bevindingen aan uit enkele onderzoeken die in de afgelopen jaren zijn uitgevoerd.

Figuur 1: Gebieden die zijn aangewezen als krachtwijk. Onderzoek, gemeente Utrecht, 2018.

1.1 Succesfactoren

Wat zien betrokkenen bij de wijkaanpak als succesfactoren van de wijkaanpak? Wat maakte een project of een aanpak volgens hen tot een succes?

Combinatie fysiek en sociaal meeste kans van slagen

De samenhang tussen maatregelen op het fysieke vlak en het sociale vlak blijkt een belangrijke succesfactor te zijn. In verschillende wijken noemen de deelnemers dat het combineren van fysieke en sociale maatregelen werkt als een versterkende kracht die cruciaal is voor het slagen van diverse projecten. Er hebben in de wijkaanpak meerdere fysieke ingrepen plaatsgevonden in de woningvoorraad door sloop en herstructurering. Deze ingrepen zijn ondersteund en gecombineerd met een sociaal programma. De verbeteringen op het fysieke vlak zijn veelal direct zichtbaar. Op het sociale vlak worden effecten pas op langere termijn zichtbaar. De combinatie maakt dat alle inspanningen een grotere kans hebben om een betekenisvolle impact te hebben. Een sociale buurtaanpak kan bovendien eventuele weerstand van bewoners tegen herstructureringsmaatregelen verminderen. Voor bewoners is slopen of renoveren van de woning namelijk een ingrijpende gebeurtenis. Een combinatie met een sociaal programma waarbij ook naar de sociaaleconomische situatie van bewoners gekeken wordt die bij de fysieke maatregelen betrokken zijn, maakt dat mensen eerder aangehaakt blijven.

Opmerkingen van deelnemers:

“De problemen zitten niet alleen in de stenen maar ook in de mensen.” – Overvecht

“Mensen veranderen niet doordat je ze in een nieuwe woning zet. De effecten van investeren in mensen zie je pas ná een generatie.” – Noordwest

Integrale bril is opgezet

Een positief punt dat een aantal keer is genoemd tijdens de groepsgesprekken is de integraliteit van de aanpak. Dankzij de brede aanpak die is gekozen, zijn positieve ontwikkelingen in gang gezet. Waar voorheen gekeken werd vanuit één invalshoek, zijn in de wijkaanpak afzonderlijke partners, zoals wijkbureaus en woningcorporaties meer aan elkaar verbonden. Er is vaker gekeken naar de samenhang binnen de diverse projecten. Dit heeft ervoor gezorgd dat bepaalde projecten van de grond kwamen die anders niet van de grond waren gekomen. Door met alle partijen om tafel te gaan ontstond een gezamenlijk belang om samen de wijk aan te pakken en ontstond een gezamenlijke focus. Dit heeft ervoor gezorgd dat ieders eigen focus in het belang van het hogere doel werd gesteld. In een aantal wijken is deze manier van samenwerken inmiddels de norm geworden voor de huidige manier van werken.

Opmerking van deelnemers:

“De Amsterdamsestraatweg was nooit zonder integrale, brede aanpak van de grond gekomen. Niet zonder de middelen uit krachtwijkenbeleid. Verschillende partijen hadden het gevoel dat het de verkeerde kant op ging. Het is nu wel gelukt. Dat heeft te maken met hoe we het toen en nu hebben aangepakt. Het is nu voor het eerst een aanpak met integraliteit. Voorheen werd vaak vanuit één hoek gekeken, bijvoorbeeld vanuit veiligheid.” – Noordwest

Veel voordelen aan periodieke overleggen

In bijna alle wijken vonden periodieke overleggen plaats met verschillende partners uit de wijken variërend van wijkbureau, gemeentelijke organisatieonderdelen, woningcorporaties en sociale organisaties. Deze overleggen werden tijdens de groepsgesprekken om verschillende redenen als zeer waardevol bestempeld. Ten eerste vanwege de korte lijntjes tussen betrokkenen. Als het nodig was, wist men elkaar te vinden waardoor lastige situaties minder snel escaleerden. En omdat de budgetten per wijk beschikbaar waren, móesten partijen ook samenwerken. Ten tweede werkten de overleggen motiverend en creëerden ze onder de deelnemers een gemeenschappelijke motivatie om de wijk aan te pakken. Tot slot is de goede agendasetting tijdens de overleggen genoemd. De overleggen zijn nuttig gebleken om het beleid waar nodig bij te sturen en de voortgang binnen de projecten te bewaken. Ook nieuwe plannen werden integraal besproken.

Opmerking van deelnemers:

“In het overleg leeft het idee dat we het niet alleen doen voor ons eigen werk, maar voor de wijk als geheel.” – Overvecht

Alle neuzen dezelfde kant op

In een aantal gesprekken komt naar voren dat het helpt als er binnen de wijk een gezamenlijke urgentie of gelijkgestemde werkwijze ontstaat onder de betrokkenen. In één van de wijken is de doelgerichte aanpak als succesfactor genoemd. Zowel professionals als bewoners waarderen de insteek om niet te denken vanuit problemen maar te kijken naar de dingen die wèl kunnen. In twee andere wijken hebben zowel bewoners, professionals als de politiek het gevoel dat het met de wijk mogelijk de verkeerde kant op gaat. Door de negatieve (politieke) aandacht ontstaat er een gezamenlijke urgentie om problemen aan te pakken. In een andere krachtwijk spreken deelnemers van een gezamenlijk idealisme om de wijk te helpen verbeteren. Betrokkenen hadden het gevoel dat partijen er gezamenlijk de schouders onder wilden zetten extra te investeren in de wijk.

Opmerkingen van deelnemers:

“De gezamenlijke urgentie om de wijk aan te pakken was bij diverse partijen voelbaar. Zowel bij de raad, als bij het college, ambtelijk, als ook bij corporaties – bij iedereen die er aan moest werken: Kom met regie, kom met een aanpak!” – Zuidwest
“Als het linksom niet kan, probeer het dan rechtsom.” – Overvecht

1.2 Aandachtspunten

De betrokkenen bij de wijkaanpak hebben we ook gevraagd naar aandachtspunten. Wat zijn volgens hen leerpunten van de wijkaanpak?

Investeer in lopende projecten of geplande projecten

Uit de groepsgesprekken komt naar voren dat er binnen de wijken discussies waren over het verdelen van de financiën over de projecten: grote bedragen investeren in specifieke projecten of bedragen opsplitsen en verdelen over meerdere projecten. In de praktijk hadden had de gemeente

de beschikking over de financiën. Het geld is op basis van gezamenlijk opgestelde wijkactieprogramma's uitgegeven. De ervaring van een aantal wijken is dat de projecten die voortborduren op bestaande projecten het meest succesvol zijn. Deze bestaande projecten hadden zich immers al bewezen.

Opmerking van deelnemers:

“In het begin kwam eerst het geld en daarna kwamen de projecten. ‘Geld zoekt project’, en dat is nooit een goede manier. De successen zijn die projecten geweest die voortborduurden op al bestaande activiteiten.” – Zuidwest

“Het krachtwijkenbudget in Hoograven was een relatief bescheiden budget. In relatie tot de bedragen in de officiële krachtwijken (exclusief Hoograven, als door de gemeente toegevoegde wijk) was het niet veel, maar het heeft kunnen dienen als vliegwiel.” – Zuid

Flexibele budgetten worden gemist

Het budget vanuit de wijkaanpak was flexibel inzetbaar. Wijken konden mede bepalen waar ze het bedrag aan wilden uitgeven, uiteraard binnen bepaalde voorwaarden¹. In meerdere gesprekken komt naar voren dat de flexibiliteit van de budgetten erg werd gewaardeerd. In de laatste jaren van de aanpak zijn de budgetten afgebouwd. Uit de groeps gesprekken blijkt dat wijken positief zijn over het geleidelijk afbouwen van de wijkbudgetten. Een nadeel dat genoemd wordt, is dat er nu geen eigen flexibel budget meer is om in te zetten voor (urgente) kwesties die spelen in de wijk. Voor bewoners resteert nu alleen het Initiatievenfonds als zij ergens aanspraak op willen maken. Een aantal wijken geeft aan dit te weinig te vinden.

Opmerking van deelnemers:

“Het budget vanuit de wijkaanpak was veel gemakkelijker en flexibeler. Het zou zo veel makkelijker zijn voor de wijkbureaus om een beperkt budget te hebben om zelf in te kunnen zetten.” – Zuid
“Je blijft middelen nodig hebben om in te kunnen spelen op wat een buurt nodig heeft. Zodat je op het moment dat het nodig is, je iets kunt doen. Je moet niet vastzitten aan programma's waar niks meer aan veranderd kan worden en die al vijf jaar vastliggen.” – Noordwest

Tijdsgeest van grote invloed op de aanpak

De maatregelen binnen de wijkaanpak zijn genomen in het licht van de toen geldende kennis en ideeën. Beslissingen die nu anders gemaakt zouden worden, moeten dan ook in dat perspectief worden geplaatst. In een wijkgesprek wordt genoemd dat het toen de tijdsgeest was om buurtvoorzieningen te centraliseren. De toen geplande multifunctionele gebouwen waren in de praktijk niet altijd een succes. Zo had een deel van de bewoners de wens om buurtgenoten juist dichterbij huis te ontmoeten. Achteraf onderstreept dit het belang van het in gesprek blijven met bewoners.

Bij een ander groeps gesprek komt naar voren dat de wijkaanpak opgezet is vanuit de gedachte dat problemen in de wijk opgelost moeten worden. Tegenwoordig is het de gedachte dat het effectiever is om te kijken vanuit de kracht van de wijk. Beleid is nu meer gebaseerd op de kwaliteiten van het gebied.

---

¹ Op basis van gezamenlijk opgestelde wijkactieprogramma's die door het college moesten worden vastgesteld.

Opmerking van deelnemers:

“Onze wijk is een a-locatie, het wordt over dertig jaar het centrum van de stad. En dan moet je kijken naar die ontwikkeling.” – Zuidwest

Wisseling professionals en bewoners beïnvloedt continuïteit aanpak

Van een goed lopend project is het wenselijk dat dit na verloop van tijd ingebed is in regulier beleid. In de praktijk moet daarbij rekening gehouden worden met veranderingen binnen en tussen organisaties en onder bewoners. Binnen organisaties hebben in de afgelopen tien jaar personele wisselingen plaatsgevonden. Ook zijn andere spelers op het toneel verschenen en zijn sommige organisaties verdwenen of vervangen. Daarnaast zijn actieve bewoners verhuisd en zijn er weer andere actieve bewoners in beeld gekomen. Al dit soort veranderingen kan zorgen voor discontinuïteit in de aanpak.

Opmerking van deelnemers:

“In het begin is er veel enthousiasme. Een halfjaar later is iemand weg”. – Overvecht

Rol wijkraad

Binnen de periodieke overleggen was veelal geen vaste rol voor de wijkraad vastgelegd. Uit verschillende groepsgesprekken blijkt dat de wijkraden en de wijkbureaus elkaar gemakkelijk weten te vinden. De invloed van bewoners komt in de wijkaanpak vooral terug in de bewonersinitiatieven. Uit de groepsgesprekken blijkt dat de meeste wijkraden de taak op zich hebben genomen om kritisch te kijken naar de wijkaanpak en te adviseren over het beleid. Er is veel ervaring en kennis bij de leden van de wijkraden. Tijdens een van de groepsgesprekken wordt benadrukt dat het wijkbureau naast de wijkraad ook andere actieve bewoners uit de wijk ook nodig heeft. Het sociaal kapitaal in een wijk moet worden benut en versterkt.

Opmerking van deelnemers:

“De participatie van bewoners in de stad moet verbreed worden door bijvoorbeeld stadsgesprekken, want wijkraden alleen kunnen niet alle bewoners vertegenwoordigen.” – Overvecht

Gelijke(re) spreiding van de sociale woningvoorraad

Een ander aandachtspunt dat naar voren komt uit een groepsgesprek is de wens om sociale huurwoningen beter over de stad te verdelen. Momenteel concentreert de sociale woningvoorraad zich in een aantal wijken. Als de sociale woningvoorraad gelijkter was verdeeld over de stad, zouden er ook minder concentraties zijn van bewoners met problemen en een zwakkere sociaaleconomische positie. Belangrijk hierbij is dat de doelgroep die in sociale huurwoningen woont, blijft bestaan. Het aandeel hiervan in de ‘concentratiewijken’ kan alleen kleiner worden als dit woningaanbod naar andere delen van de stad worden verplaatst.

Opmerking van deelnemers:

“Een wijkaanpak voor specifieke aandachtsbuurten kan alleen slagen als de rest van de stad het ook ondersteunt.” – Overvecht.

1.3 Aanbevelingen van betrokkenen voor een toekomstige aanpak

Tot slot vroegen we betrokkenen bij de wijkaanpak wat professionals écht moeten weten als zij met een toekomstige wijk- of buurtaanpak aan de slag gaan. Wat zijn volgens hen aanbevelingen voor de toekomst?

Blijf in gesprek ondanks de verschillen tussen groepen

In de groepsgesprekken geeft een aantal deelnemers aan dat er allerlei verschillen zijn tussen bewoners en professionals en tussen bewoners onderling: nieuwe bewoners en bewoners die al jaren in de wijk wonen, andere opleidingsniveaus, andere culturen etc. In de praktijk ervaren professionals het soms als een uitdaging om een balans te vinden tussen hun eigen mogelijkheden en de belangen van bewoners. Professionals en bewoners noemen als aanbeveling voor professionals die in de wijken aan de slag gaan dat het belangrijk is om bewoners serieus te nemen en vooral samen het gesprek aan te gaan. Er is veel kennis aanwezig in de wijk, ook over het verleden.

Opmerking van deelnemers:

“Er zijn veel bevlogen en bezielde mensen in de wijk, we hebben veel goud in handen.” – Overvecht

Communiceer op een eerlijke manier en tussentijds richting bewoners

Professionals onderstrepen bij toekomstige collega's in de wijkaanpak het belang van goede communicatie met bewoners. Zij raden aan om tussentijds te blijven communiceren over de voortgang van projecten. Daarbij is het van belang om eerlijk en open te zijn richting bewoners, ook als er bijvoorbeeld sprake is van vertragingen binnen een project.

Opmerking van deelnemer:

“Soms word je aangesproken met jochie en soms met meneer. Het kan alle kanten op vliegen, maar je moet eerlijk en duidelijk zijn.” – Noordwest

Focus op een laag schaalniveau

In de aanpak van de afgelopen tien jaar ging de aandacht uit naar problemen op wijkniveau. In de groepsgesprekken geven deelnemers aan dat dit in de praktijk vaak een te hoog schaalniveau is om beleidsmaatregelen op te formuleren en een aanpak te formuleren. Professionals kunnen vrij gedetailleerd aangeven waar zich de grootste problemen voordoen in hun wijk. Dit kan bijvoorbeeld gaan om een aantal straten of een specifieke flat. Het kijken naar cijfers voor een hele wijk of het nemen van maatregelen op wijkniveau zegt vaak niet zoveel. Hoe lager het schaalniveau is waar je op focust, hoe beter.

Opmerking van deelnemers:

“Door de ontwikkeling van de Merwedekanaalzone valt Zuidwest in de toekomst misschien niet meer op als het gaat om armoede. Maar Kanaleneiland blijft hetzelfde. Kijk dus ook op een lager gebiedsniveau. Het gaat hier om Kanaleneiland-noord, niet om de hele wijk Zuidwest” – Zuidwest

Zet in op eigen initiatief van bewoners

Over de afgelopen jaren van de wijkaanpak meent een aantal deelnemers dat er vanuit allerlei organisaties veel geregeld is voor bewoners. De gedachte was dat de gemeente dingen op kon lossen. Een trend van de laatste jaren is dat meer wordt ingezet op eigen initiatieven van bewoners. Een deelnemer benoemt het belang van ruimte geven aan bewonersinitiatieven. Het is vervolgens onder andere aan de professionals of andere initiatiefnemers om deze initiatieven te verbinden.

Opmerking van deelnemer:

“Van ‘ik doe het voor u’ naar ‘ik wil u helpen’.” – Noordwest

Wijkspecifieke aanpak

Verschillende deelnemers benadrukken nog het belang van de context. In een wijk heb je te maken met de eigenschappen van de verschillende buurten. Je hebt te werken binnen de kaders en met de kenmerken van een wijk. De deelnemers stellen: wat in de ene wijk of buurt werkt, werkt niet per definitie ook in een andere wijk of buurt. Er moet wijkspecifiek worden gedacht. Er zijn allerlei omstandigheden van belang, de context is erg belangrijk.

Opmerking van deelnemer:

“Dat is ongeveer de standaard ABC-fout die je kunt maken in de wijkaanpak: de aanpak van de ene wijk blindelings kopiëren op andere wijken.” – Zuidwest

Samen terugblikken: een volgende stap vooruit

In Overvecht bleek de, voor dit eerste deel van het onderzoek gekozen, onderzoeksmethodiek niet toereikend. Er is afgesproken om een tweede gesprek te voeren. Anders dan in de andere krachtwijken is er in Overvecht al een vervolgaanpak: De Versnelling. In het licht van deze vervolgaanpak kon het gesprek zeer specifiek worden ingestoken.

1 februari jl. heeft dit tweede gesprek plaatsgevonden tussen wijkraad, bewonersplatform Overvecht, hoofd Wijken, de wijkregisseur en wijkadviseur. In de bijlagen is het verslag van deze avond opgenomen (Bijlage 2). Ook staan in de bijlagen de notitie van de wijkraad (Bijlage 3) en de notitie van het bewonersplatform Overvecht (Bijlage 4), welke zij hebben geschreven ter voorbereiding op het groepsgesprek.

De extra stap in het onderzoek kan worden gezien als een bruikbare vervolgstap: het gesprek voeren ín de wijk en samen met álle betrokkenen terugkijken en meer specifiek vooruitkijken.

Opmerking van deelnemer:

“Deelnemer benadrukt het belang van deze bijeenkomst omdat er al gauw gewerkt zal moeten worden aan de plannen voor voortzetting van De Versnelling die binnenkort beschikbaar komen. De uitkomsten van deze bijeenkomst kunnen daar input voor leveren.” – Overvecht

Aanbeveling voor 'opgaven voor de toekomst'

Tijdens de groeps gesprekken zijn de zeven opgaven voor de toekomst van Utrecht (Utrecht Agenda) als zodanig niet aan bod gekomen. In dit kader willen we toch een link leggen.

De Utrecht Agenda benoemt zeven gemeente brede opgaven. Een aantal van deze opgaven kan dienen als input voor een toekomstige aanpak in de wijk en/of buurt, zoals 'gezondheid en veerkracht voor iedereen', 'alle zorg en ondersteuning dichtbij en op maat', 'verdichten en vergroenen in balans' en 'werk van de toekomst voor iedereen'. Hierbij is aandacht voor leefbare buurten en wijken. De andere opgaven zijn: 'concretisering systemsprong mobiliteit', 'alles uit de kast voor Utrecht energieneutraal' en 'digitale stad toegankelijk voor iedereen'

Momenteel varieert het algemeen buurtoordeel in de Utrechtse subwijken van het rapportcijfer 5 tot 9. Bij het oordeel over de woning bestaan kleinere verschillen tussen de subwijken (rapportcijfers lopen uiteen van 7 tot 8). In de opgaven wordt ook ingezet op het verkleinen van gezondheidsverschillen. Op dit moment zijn de verschillen tussen wijken groot. Het aandeel inwoners dat aangeeft hun gezondheid als matig of slecht te ervaren, loopt uiteen van 10 procent tot 42 procent. De Utrecht Agenda heeft ook aandacht voor prettig samenleven in een groeiende stad. Deze opgave gaat ook in op het algemeen buurtoordeel, zoals hierboven besproken. Bij de opgave 'werk voor iedereen' zijn de verschillen binnen de stad groot..

Op basis van bovenstaand kan gesteld worden dat het een aandachtspunt is om in toekomstig beleid in het algemeen, en de Utrechtse opgaven in het bijzonder, rekening te houden met de grote verscheidenheid tussen de verschillende wijken, subwijken en waarschijnlijk ook buurten. Dit onderschrijft een van de conclusies van dit rapport: de focus op een laag schaalniveau en met oog voor de context van het betreffende gebied, een wijkspecifieke aanpak, vergroot de kans op snel en goed resultaat.

Bevindingen eerder onderzoek

Er zijn de afgelopen jaren verschillende onderzoeken uitgevoerd die zich richtten op de wijkaanpak (Bijlage 1). Twee daarvan halen we hieronder kort aan.

Wat kunnen we leren van de wijkaanpak?

Ervaringen van Annechien de Gast (voormalig programmamanager krachtwijken), Bart Andriessen (voormalig hoofd Wijken) en Antoniek Vermeulen (voormalig stedelijk manager krachtwijken). *Dit document is opgesteld door Antoniek Vermeulen (voormalig stedelijk manager krachtwijken) en twee trainees en een stagiaire van PMB, IB gemeente Utrecht – op verzoek van Jose Manshanden (voormalig themadirecteur Inclusieve Stad) als start voor het nadenken over Inclusieve Stad.*

Succesfactoren in de aanpak krachtwijken:

- De integrale aanpak van wonen, werken, leren, veiligheid en gezondheid
- De nauwe samenwerking tussen gemeente en corporaties waarbij menskracht en middelen in samenhang en onder gezamenlijke sturing zijn ingezet
- Focus op woningdifferentiatie in de herstructurering waardoor bevolkingssamenstelling gemengder wordt.
- Soms Plus-Plus Poweraanpak nodig naar aanleiding van actuele verontrustende signalen.

Aanbevelingen voor een mogelijke vervolgaanpak van zwakkere wijken:

- Kwantitatieve versterking van voorzieningen en van succesvolle interventies.
- Kwalitatieve versterking van voorzieningen.
- Versterkt doorzetten van de herstructurering en woningdifferentiatie.
- Meer ruimte voor professionals in wijken en buurten waar de problemen het grootst zijn: regel-arm budget + capaciteit bij gemeente om ism partners te doen wat nodig is.

Evaluatie Krachtwijken Utrecht, Berenschot 2011

Deze tussentijdse evaluatie werd in opdracht van gemeente Utrecht en woningcorporaties Mitros, Portaal en Bo-Ex gedaan, met als doel om meer inzicht te verkrijgen in welke maatregelen effectief bijdragen aan de Krachtwijkenaanpak, om doelstellingen en ambities ter herijken en om de prioriteiten voor het komende jaar te kunnen bepalen.

Er heeft een positieve ontwikkeling plaatsgevonden in de krachtwijken. Om de positievere beleving vast te houden, lijken nieuwe impulsen nodig. Het effect van impulsen in het leefklimaat, neemt naar verloop van tijd af.

Landelijke en lokale aandacht, maatregelen op het gebied van veiligheid en zichtbare verbeteringen in het leefklimaat hebben bijgedragen aan de positieve ontwikkeling in de krachtwijken. Belangrijk voor het succes was een wijkgerichte aanpak waarin de reguliere inzet gecombineerd werd met de aanvullende maatregelen. Een goede samenwerking was daarvoor nodig. Daarnaast lag de meerwaarde van het krachtwijkenbeleid in het verbinden van de bestaande en aanvullende maatregelen in een wijk.

Succesvol was een combinatie van zichtbare maatregelen die resulteren in effect op korte termijn en wat minder zichtbare maatregelen die leidden tot lange termijn effecten.

Verschillende organisaties hebben samengewerkt en een samenhangend aanbod met een flink bereik neergezet. Partijen bleken zich sneller te binden aan een inhoudelijk concept, wat maakte dat de samenwerking sneller tot stand kwam en daarmee ook het resultaat.

Uit het onderzoek bleek dat een aantal maatregelen in het sociale domein zich gedeeltelijk op dezelfde doelgroepen richtte. Het advies is om deze maatregelen per doelgroep te bundelen waardoor de efficiency, het bereik, de herkenbaarheid en duurzaamheid zal toenemen.

Maatregelen ter ondersteuning van initiatieven voor burgerparticipatie werden gewaardeerd. Hierbij is het belangrijk om het initiatief en de verantwoordelijkheid steeds meer bij de burger zelf te leggen om zo het sociaal kapitaal in een wijk te benutten en te versterken (Beemer, F. et al, p. 1– 2) Een onbedoeld positief effect van het krachtwijkenbeleid was de verbeterde samenwerking tussen verschillende partijen, bijvoorbeeld de gemeente en de woningbouw. Wanneer partijen zich verbinden aan een gedeelde ambitie leidt dit ook tot maatschappelijk resultaat.

Uit het onderzoek blijkt dat het niet de **extra** maatregelen uit het krachtwijkenbeleid zijn die toegevoegde waarde genereren. “De winst zit vooral in het verbinden, op maat maken en duurzaam borgen van impulsen van de reguliere beleidskokers” (Beemer, F. et al p.3).

De samenhang tussen maatregelen is veel belangrijker voor het effect ervan.

Overig onderzoek:

- Doorzetten en Loslaten. Toekomst van de wijkenaanpak. Visitatiecommissie wijkenaanpak, 2011.
- Evaluatie van de wijkaanpak door SCP, 2013.
- Betrokken wijken, SCP 2015.
- Niet van de straat: de lokale samenleving in globaliserende groeiende steden, SCP 2015.
- Krachtwijkenmonitors, IB Onderzoek, gemeente Utrecht.

2 Van wijkaanpak naar buurtaanpak

Inleiding

Nu de wijkaanpak is geëindigd, blijft de vraag welke gebieden nu en in de nabije toekomst specifieke inzet behoeven. Er is veel gedaan op wijkniveau, maar er blijven opgaven liggen. Is er verbetering nodig op specifieke thema's, of juist in bepaalde gebieden? Het idee is dat iedere wijk voor zichzelf een duidelijk beeld heeft welke thema's en gebieden dit zijn. De wijkbureaus is gevraagd om deze gebieden aan te wijzen: wat zijn volgens hen buurten waar meer inzet op maat nodig is?

Een andere manier van bepalen waar de aandachtsbuurten liggen, is door te kijken naar kwantitatieve data. Onderzoek heeft 18 indicatoren geselecteerd op het vlak van zes thema's die gecombineerd in hoofdlijn een goed beeld geven waar het goed gaat in de stad en waar het minder goed gaat (zie tabel op blz. 32 en 33). De indicatoren overlappen deels met de indicatoren die destijds voor de wijkaanpak zijn gekozen. Om privacyredenen kan Onderzoek de data in de meeste gevallen niet op een lager schaalniveau presenteren dan het subwijkniveau. In deze analyse werken we daarom op subwijkniveau. In de praktijk is het subwijkniveau niet laag (specifiek) genoeg om problemen op buurtniveau te signaleren, en om binnen wijken nauwkeurig aan te geven waar problemen zich exact afspelen. De aandachtsbuurten die door de wijken zijn genoemd, bestaan soms uit enkele straten. Vanwege het schaalniveau waarop we de data analyseren, is het mogelijk dat we problemen in deze buurten niet terugzien in de data. Er is dus duiding nodig op buurtniveau. De analyse die we hier doen op basis van de verschillende indicatoren dient vooral als input voor gesprekken die in de wijken worden gevoerd. Klopt het wat we zien? Herkennen we dit beeld? In de wijk kunnen deze gesprekken goed gevoerd worden en kunnen cijfers beter worden geïdentificeerd.

In dit hoofdstuk analyseren we de subwijken eerst per thema. Wat valt binnen de verschillende thema's op? Ook kijken we hoe de acht subwijken die (deels) krachtwijk waren het nu doen: zijn het nog altijd aandachtsbuurten? Tot slot bekijken we of er ook andere subwijken zijn die in aanmerking komen voor een meer gefocuste inzet dan andere subwijken.

Bij de analyse van de data moeten enkele kanttekeningen worden geplaatst.

1. We analyseren de data op subwijkniveau. Dit doen we omdat data veelal niet beschikbaar, dan wel representatief is op een lager schaalniveau. Zoals gezegd zijn problemen die zich afspelen op een lager schaalniveau, niet altijd zichtbaar in de data. Als enkel een paar straten zijn genoemd als aandachtsbuurt, dan is het goed mogelijk dat de invloed van die paar straten te beperkt is om op het subwijkniveau een negatieve score te laten zien. We hebben het in de analyse daarom niet over een subwijk die is genoemd als een aandachtsbuurt, maar een subwijk die is genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt'.
2. Soms is het niet mogelijk om een resultaat te presenteren omdat de data op te weinig waarnemingen zijn gebaseerd. In dat geval staat er in de tabel een streepje. Voor de subwijken Leidsche Rijn e.o., Leidsche Rijn-zuid en Rijnenburg is het niet mogelijk om data

te presenteren. Deze subwijken hebben een relatief laag inwonertal wat ons belemmert betrouwbare en privacytechnisch verantwoorde uitspraken te doen. Van de drie subwijken werd alleen Leidsche Rijn centrum e.o. genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt'.

3. Voor de analyse gebruiken we de meest recente data die beschikbaar zijn. In de meeste gevallen gaat het om cijfers uit 2017. Als hiervan wordt afgeweken, staat dat vermeld in de tekst en in het de bronnenlijst van het indicatorenoverzicht (Bijlage 5).

2.1 Thema's

Sociaal

Het thema sociaal is gebaseerd op vier indicatoren, alle op basis van data uit de Utrechtse Inwonersenquête 2017. Het gaat om de score op sociale samenhang (samengesteld op basis van vier stellingen – zie Bijlage 5), het percentage bewoners dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen, het percentage bewoners dat actief is voor de buurt en het percentage bewoners dat een negatieve toekomstverwachting van de buurt heeft.

Indicatoren →	Sociaal			
	1. Sociale samenhang	2. Vrijwilligerswerk	3. Actief voor de buurt	4. Toekomstverwachting buurt
Subwijken ↓	<i>schaalscore</i>	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>% negatief</i>
01.1 Oog in Al, Welgelegen	6,7	51	53	9
01.2 Lombok, Leidseweg	6,0	39	40	10
01.3 Nieuw Engeland, Schepenbuurt	6,3	39	45	8
02.1 Pijlsweerd	5,3	36	38	7
02.2 Ondiep, 2e Daalsebuurt*	5,4	34	45	9
02.3 Zuilen-west	5,7	35	38	7
02.4 Zuilen-noord en -oost*	5,5	37	48	15
03.1 Taagdreef, Wolgadreef*	4,7	32	34	20
03.2 Zamenhofdreef, Neckardreef*	4,6	32	31	25
03.3 Vechtzoom, Klopvaart*	4,8	32	43	30
03.4 Zambesidreef, Tigrisdreef*	4,6	35	41	29
04.1 Votulast	6,3	41	45	5
04.2 Tuindorp, Voordorp	6,6	46	51	9
04.3 Witte vrouwen, Zeeheldenbuurt	6,9	51	46	7
05.1 Oudwijk, Buiten Witte vrouwen	6,7	44	52	4
05.2 Absteede, Gansstraat	6,0	39	46	9
05.3 Wilhelminapark, Rijnsweerd	6,2	55	47	5
06.1 Binnenstad city- en winkelgebied	5,4	37	32	-
06.2 Binnenstad woongebied	5,8	40	32	9
07.1 Lunetten	5,8	47	43	32
07.2 Oud Hoograven, Tolsteeg	6,0	39	48	7
07.3 Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt*	5,4	37	41	12
08.1 Dichterswijk, Rivierenwijk	6,0	35	43	7
08.2 Transwijk	4,6	36	38	15
08.3 Kanaleneiland*	5,3	31	38	16
09.1 Terwijde, De Wetering	5,5	36	46	11
09.2 Het Zand	6,1	44	56	6
09.3 Leidsche Rijn Centrum e.o	-	-	-	-
09.4 Parkwijk, Langerak	5,6	41	51	15
09.5 Leidsche Rijn-zuid	-	-	-	-
10.1 Vleuten, Haarzuilens	6,4	48	60	8
10.2 Veldhuizen, Vleuterweide	5,8	38	59	16
10.3 De Meern	6,2	46	57	20
10.4 Rijnenburg	-	-	-	-
Utrecht	5,8	40	46	12

* in deze subwijk vond de wijkaanpak plaats

Op alle vier de indicatoren laat subwijk Zamenhofdreef, Neckardreef lage scores zien. Op sociale samenhang valt deze subwijk in negatieve zin op ten opzichte van de andere subwijken: de subwijk scoort hier slechter dan alle andere subwijken. Ook de subwijken Taagdreef, Wolgadreef; Zambesidreef, Tigrisdreef, Kanaleneiland en Vechtzoom, Klopvaart vertonen lage scores op het sociale vlak. Voor Zambesidreef, Wolgadreef en vooral Vechtzoom, Klopvaart geldt echter dat bewoners bijna net zo actief zijn voor de buurt als gemiddeld in Utrecht. Deze indicator zorgt er vooral bij Vechtzoom, Klopvaart voor, dat de subwijk gemiddeld wat minder laag scoort op het thema sociaal. Kanaleneiland scoort verder het laagst van alle subwijken op het vlak van vrijwilligerswerk.

Transwijk en Binnenstad city- en winkelgebied behoren ook tot de lager scorende subwijken binnen sociaal. Transwijk heeft een relatief lage score op sociale samenhang en Binnenstad city- en winkelgebied scoort laag op bewoners die actief zijn voor de buurt.

In Pijlsweerd is er een laag percentage bewoners met een negatieve toekomstverwachting. De indicator voorkomt dat de subwijk op het sociale vlak laag scoort. Op de andere drie indicatoren (sociale samenhang, vrijwilligerswerk en meedoen aan buurtactiviteiten) scoort de subwijk namelijk relatief in het lagere segment.

De Meern heeft een relatief hoog percentage bewoners met een negatieve toekomstverwachting. Hier zorgen de andere drie indicatoren er juist voor dat dat wijk alsnog op sociaal vlak redelijk goed scoort.

Oudwijk, Buiten Wittevrouwen en Vleuten, Haarzuilens vallen om positieve reden op. Op alle vier de indicatoren scoren deze subwijken hoog. Ook Oog in Al, Welgelegen en Het Zand laten hoge scores zien, ondanks dat ze zijn genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt'. Oog in Al, Welgelegen is echter niet als gehele subwijk genoemd, het gaat hier alleen om de buurt Halve Maan-noord.

Fysiek

Voor het thema fysiek is gebruik gemaakt van vier indicatoren: woningwaarde in euro's per m², percentage sociale huurwoningen van de woningvoorraad in de subwijk, het algemeen oordeel dat bewoners hun buurt geven (rapportcijfer, samengesteld op basis van vijf beoordelingen) en het oordeel dat zij hebben over hun woning (rapportcijfer). Voor de indicatoren woningwaarde en aandeel sociale huur zijn voor ons momenteel geen cijfers beschikbaar recentere dan respectievelijk 2012 en 2013. De indicatoren buurt- en woningoordeel zijn beide afkomstig uit de Inwonersenquête 2017.

Indicatoren →	Fysiek			
	5. Woningwaarde	6. Sociale huurwoningen	7. Buurtoordeel	8. Oordeel woning
	<i>in euro's per m2</i>	<i>%</i>	<i>rapportcijfer</i>	<i>rapportcijfer</i>
Subwijken ↓				
01.1 Oog in Al, Welgelegen	3790	19,8	8,1	7,7
01.2 Lombok, Leidseweg	3580	30,4	7,3	7,2
01.3 Nieuw Engeland, Schepenbuurt	3470	27,2	7,7	7,5
02.1 Pijlsweerd	3410	38,9	7,1	7,6
02.2 Ondiep, 2e Daalsebuurt*	3090	48,3	6,5	7,4
02.3 Zuilen-west	3230	30,6	7,0	7,2
02.4 Zuilen-noord en -oost*	2780	57,9	6,3	7,1
03.1 Taagdreef, Wolgadreef*	2420	60,0	5,4	6,8
03.2 Zamenhofdreef, Neckardreef*	2350	66,9	5,3	6,7
03.3 Vechtzoom, Klopvaart*	2350	78,3	5,5	7,1
03.4 Zambesidreef, Tigrisdreef*	2220	79,2	5,1	6,7
04.1 Votulast	4040	31,2	8,0	7,6
04.2 Tuindorp, Voordorp	3850	27,6	8,1	8,0
04.3 Wittevrouwen, Zeeheldenbuurt	4290	19,1	8,5	8,0
05.1 Oudwijk, Buiten Wittevrouwen	4600	19,1	8,7	8,0
05.2 Abstede, Gansstraat	3520	52,4	7,6	7,7
05.3 Wilhelminapark, Rijnsweerd	4490	46,5	7,7	7,9
06.1 Binnenstad city- en winkelgebied	3950	13,2	-	8,0
06.2 Binnenstad woongebied	4190	26,5	8,2	7,9
07.1 Lunetten	2780	63,7	6,9	7,4
07.2 Oud Hoograven, Tolsteeg	3310	17,2	7,5	7,7
07.3 Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt*	2790	67,1	-	7,1
08.1 Dichterswijk, Rivierenwijk	3470	30,5	7,5	7,7
08.2 Transwijk	2850	47,6	6,2	7,3
08.3 Kanaleneiland*	2200	66,0	5,7	6,8
09.1 Terwijde, De Wetering	2600	20,6	7,3	8,1
09.2 Het Zand	2670	18,2	7,6	8,1
09.3 Leidsche Rijn Centrum e.o	-	-	-	-
09.4 Parkwijk, Langerak	2470	28,5	7,0	7,7
09.5 Leidsche Rijn-zuid	-	-	-	-
10.1 Vleuten, Haarzuilens	2680	16,4	8,1	8,0
10.2 Veldhuizen, Vleuterweide	2660	20,0	7,3	8,0
10.3 De Meern	2730	17,4	7,6	7,9
10.4 Rijnenburg	-	-	-	-
Utrecht	3180	38,6	7,2	7,6

* in deze subwijk vond de wijkaanpak plaats

De vier subwijken van Overvecht en de subwijk Kanaleneiland tonen de laagste scores op het fysieke vlak. Op alle vier de indicatoren 'fysiek' scoren zij relatief erg laag. Alleen op de indicator percentage sociale huurwoningen en woningoordeel scoren de vijf subwijken niet het laagst van Utrecht. Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt en Lunetten hebben namelijk een relatief hoog percentage huurwoningen en Zuilen-noord en -oost scoort laag op de indicator woningoordeel. De lage scores zorgen er bij deze drie laatst genoemde subwijken voor dat ze op het fysieke vlak in het geheel ook relatief laag scoren.

Kanaleneiland heeft van alle subwijken de laagste woningwaarde, op de voet gevolgd door Zambesidreef, Tigrisdreef. Zambesidreef, Tigrisdreef heeft daarnaast het hoogste percentage sociale huurwoningen en het laagste gemiddelde rapportcijfer voor het algemeen buurtoordeel. Tot slot beoordelen alleen de bewoners van Zamenhofdreef, Neckardreef hun woning lager dan in Zambesidreef, Tigrisdreef.

Op het fysieke vlak scoren Oudwijk, Buiten Witten Vrouwen; Witte Vrouwen, Zeeheldenbuurt en Binnenstad city- en winkelgebied goed. Ook de drie subwijken Binnenstad woongebied, Oog in Al, Welgelegen en Het Zand, alle drie door wijkbureaus genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt', scoren op het fysieke vlak relatief aan de hoge kant.

Subwijken Lunetten en Transwijk daarentegen zijn niet genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt', maar laten desondanks relatief lage scores zien binnen het thema fysiek. In Lunetten komt dat vooral door een relatief hoog percentage sociale huurwoningen en in Transwijk drukt het relatief lage algemeen buurtoordeel vooral het gemiddelde op fysiek vlak.

Veiligheid

Het thema veiligheid is samengesteld uit de indicatoren onveiligheidsgevoelens (percentage bewoners dat zich wel eens onveilig voelt in de buurt), het aantal woninginbraken per 1.000 woningen (data uit 2016) en jongerenoverlast (percentage bewoners dat vaak overlast heeft van jongeren).

Let op: voor elk van de drie indicatoren geldt dat het omgekeerde indicatoren zijn. Dit betekent: hoe hoger de score, hoe slechter het resultaat.

Indicatoren →	Veiligheid		
	9. Veiligheid buurt	10. Woninginbraken	11. Jongerenoverlast
Subwijken ↓	% wel eens onveilig	per 1.000 woningen	% vaak overlast
01.1 Oog in Al, Welgelegen	23	13	13
01.2 Lombok, Leidseweg	42	13	34
01.3 Nieuw Engeland, Schepenbuurt	33	13	19
02.1 Pijlsweerd	38	9	21
02.2 Ondiep, 2e Daalsebuurt*	35	17	23
02.3 Zuilen-west	33	8	16
02.4 Zuilen-noord en -oost*	40	18	35
03.1 Taagdreef, Wolgadreef*	55	12	35
03.2 Zamenhofdreef, Neckardreef*	44	11	35
03.3 Vechtzoom, Klopvaart*	41	14	37
03.4 Zambesidreef, Tigrisdreef*	49	10	43
04.1 Votulast	23	12	16
04.2 Tuindorp, Voordorp	21	10	7
04.3 Wittevrouwen, Zeeheldenbuurt	18	9	9
05.1 Oudwijk, Buiten Wittevrouwen	22	10	15
05.2 Abstede, Gansstraat	22	12	16
05.3 Wilhelminapark, Rijnsweerd	15	11	10
06.1 Binnenstad city- en winkelgebied	28	12	36
06.2 Binnenstad woongebied	26	13	17
07.1 Lunetten	41	7	30
07.2 Oud Hoograven, Tolsteeg	31	6	19
07.3 Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt*	44	16	32
08.1 Dichterswijk, Rivierenwijk	27	8	24
08.2 Transwijk	40	13	26
08.3 Kanaleneiland*	48	18	46
09.1 Terwijde, De Wetering	18	4	12
09.2 Het Zand	17	4	10
09.3 Leidsche Rijn Centrum e.o	-	-	-
09.4 Parkwijk, Langerak	24	7	18
09.5 Leidsche Rijn-zuid	-	-	-
10.1 Vleuten, Haarzuilens	20	15	6
10.2 Veldhuizen, Vleuterweide	22	9	13
10.3 De Meern	21	7	7
10.4 Rijnenburg	-	-	-
Utrecht	30	11	21

* in deze subwijk vond de wijkaanpak plaats

Op het gebied van veiligheid scoort Kanaleneiland het slechtst. Op alle drie de indicatoren en met name jongerenoverlast, scoort Kanaleneiland aanzienlijk hoger (slechter) dan gemiddeld. Ook in Zuilen-noord en -oost, Vechtzoom, Klopvaart en Nieuw-Hoograven, Bokkenbuurt zijn de scores relatief hoog. In Zuilen-noord en -oost komt dat voornamelijk door het relatief hoge aantal woninginbraken. In Vechtzoom, Klopvaart is het de jongerenoverlast die de score voornamelijk negatief beïnvloedt, en in Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt zijn dat juist de woninginbraken en het onveiligheidsgevoel.

Hoewel Taagdreef, Wolgadreef van alle subwijken het hoogste percentage onveiligheidsgevoelens heeft, wordt de algehele score op het thema veiligheid wat gematigd door de relatief (bijna) gemiddelde score op woninginbraken. Eenzelfde beeld is te zien in de subwijken Zambesidreef, Tigrisdreef en Zamenhofdreef, Neckardreef: het aantal woninginbraken in deze subwijken is in vergelijking met de andere subwijken niet erg hoog, terwijl de onveiligheidsgevoelens en

jongerenoverlast relatief wel hoog zijn (in Zambesidreef, Tigrisdreef nog wat hoger dan in Zamenhofdreef, Neckardreef). Ook in Lunetten zien we ook zo'n verdeling, hoewel daar alle drie de indicatoren wel wat minder hoog (negatief) zijn.

In Ondiep, 2^e Daalsebuurt zijn relatief veel woninginbraken, maar relatief matige onveiligheidsgevoelens en jongerenoverlast. Nog meer uitvergroot is het beeld in Vleuten, Haarzuilens; Oog in Al, Welgelegen en in wat mindere mate in Wilhelminapark, Rijnsweerd. Hier zijn de onveiligheidsgevoelens en jongerenoverlast ten opzichte van de andere subwijken laag, terwijl het aantal woninginbraken ten opzichte van de andere subwijken juist hoog is.

Tot slot laten Lombok, Leidseweg; Transwijk en Binnenstad city- en winkelgebied ook wat hogere scores zien. Lombok, Leidseweg en Transwijk hebben op één van de drie indicatoren relatief hogere scores, terwijl het bij Binnenstad city- en winkelgebied vooral de indicator jongerenoverlast is die de algemene veiligheidsscore negatief beïnvloedt. Transwijk en Binnenstad city- en winkelgebied zijn overigens niet genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt'.

Gezondheid

Het thema gezondheid bestaat uit twee indicatoren: het percentage bewoners dat een matig tot slechte gezondheid ervaart en het persoonlijk welbevinden (op basis van twee stellingen). De indicator ervaren gezondheid is van 2016 en alleen beschikbaar op wijkniveau. Dit verwatert het algehele gezondheidsbeeld van de subwijken licht.

Indicatoren →	Gezondheid	
	12. Ervaren gezondheid**	13. Persoonlijk welbevinden
	% matig tot slecht	schaalscore
Subwijken ↓		
01.1 Oog in Al, Welgelegen	20	7,9
01.2 Lombok, Leidseweg	20	7,8
01.3 Nieuw Engeland, Schepenbuurt	20	7,9
02.1 Pijlsweerd	27	7,9
02.2 Ondiep, 2e Daalsebuurt*	27	7,8
02.3 Zuilen-west	27	7,6
02.4 Zuilen-noord en -oost*	27	7,6
03.1 Taagdreef, Wolgadreef*	42	7,3
03.2 Zamenhofdreef, Neckardreef*	42	7,1
03.3 Vechtzoom, Klopvaart*	42	7,5
03.4 Zambesidreef, Tigrisdreef*	42	7,6
04.1 Votulast	10	7,9
04.2 Tuindorp, Voordorp	10	7,8
04.3 Wittevrouwen, Zeeheldenbuurt	10	7,9
05.1 Oudwijk, Buiten Wittevrouwen	16	8,1
05.2 Abstede, Gansstraat	16	7,8
05.3 Wilhelminapark, Rijnsweerd	16	7,9
06.1 Binnenstad city- en winkelgebied	16	8,5
06.2 Binnenstad woongebied	16	8,0
07.1 Lunetten	23	7,6
07.2 Oud Hoograven, Tolsteeg	23	8,0
07.3 Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt*	23	7,3
08.1 Dichterswijk, Rivierenwijk	27	7,8
08.2 Transwijk	27	7,2
08.3 Kanaleneiland*	27	7,4
09.1 Terwijde, De Wetering	18	7,7
09.2 Het Zand	18	8,1
09.3 Leidsche Rijn Centrum e.o	-	-
09.4 Parkwijk, Langerak	18	7,6
09.5 Leidsche Rijn-zuid	-	-
10.1 Vleuten, Haarzuilens	22	7,8
10.2 Veldhuizen, Vleuterweide	22	7,9
10.3 De Meern	22	7,8
10.4 Rijnenburg	-	-
Utrecht	23	7,7

* in deze subwijk vond de wijkaanpak plaats

** data op wijkniveau

De vier subwijken van Overvecht en de subwijk Transwijk scoren het laagst op het vlak van gezondheid. Transwijk scoort op persoonlijk welbevinden maar nauwelijks beter dan Zamenhofdreef, Neckardreef (de slechtst scorende subwijk op deze indicator). Verder springen Kanaleneiland, Zuilen-noord en -oost, Zuilen-west en Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt er uit op het gezondheidsvlak. Alle drie laten lage waardes zien. Transwijk en Zuilen-West vallen bovendien op omdat ze beide niet zijn genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt'.

In Binnenstad city- en winkelgebied, Oudwijk, Buiten Wittevrouwen en Votulast zijn hoge gezondheidscijfers te zien. Votulast is desondanks genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt',

waarbij het wijkbureau specifiek gaat om Staatsliedenbuurt. Helaas kunnen de data niet op dit lagere buurtniveau worden gepresenteerd.

Onderwijs

Op het vlak van onderwijs zijn beperkt data beschikbaar op laag schaalniveau. De data waar we mee werken betreffen het aandeel bewoners dat (zeer) tevreden is met het basisonderwijs in de buurt, het aandeel jongeren van 17 t/m 22 jaar met een startkwalificatie of in opleiding en het aandeel scholieren dat na de basisschool doorstroomt naar het HAVO of VWO.

Een kanttekening bij het thema onderwijs is dat de data over tevredenheid onderwijs vanwege de lage respons alleen beschikbaar zijn op wijkniveau en de data betreffende de startkwalificatie en doorstroom dateren van oktober 2013. Dit is de voor ons meest recente beschikbare data. Hierdoor zijn uitspraken op het vlak van onderwijs vrij globaal.

Indicatoren →	Onderwijs		
	14. Tevredenheid basisonderwijs buurt**	15. Startkwalificatie	16. Doorstroom naar HAVO/VWO
	% (zeer) tevreden	%	%
Subwijken ↓			
01.1 Oog in Al, Welgelegen	67	90,0	56,3
01.2 Lombok, Leidseweg	67	95,4	42,5
01.3 Nieuw Engeland, Schepenbuurt	67	95,0	62,7
02.1 Pijlswaard	55	95,7	48,0
02.2 Ondiep, 2e Daalsebuurt*	55	92,9	32,4
02.3 Zuilen-west	55	94,5	37,0
02.4 Zuilen-noord en -oost*	55	89,2	35,3
03.1 Taagdreef, Wolgadreef*	55	90,4	35,2
03.2 Zamenhofdreef, Neckardreef*	55	86,0	33,3
03.3 Vechtzoom, Klopvaart*	55	81,2	45,2
03.4 Zambesidreef, Tigrisdreef*	55	81,5	31,9
04.1 Votulast	76	96,0	74,0
04.2 Tuindorp, Voordorp	76	97,2	72,6
04.3 Wittevrouwen, Zeeheldenbuurt	76	98,2	78,9
05.1 Oudwijk, Buiten Wittevrouwen	76	97,8	81,8
05.2 Abstede, Gansstraat	76	96,3	47,5
05.3 Wilhelminapark, Rijnsweerd	76	99,4	87,8
06.1 Binnenstad city- en winkelgebied	52	97,6	-
06.2 Binnenstad woongebied	52	95,7	54,9
07.1 Lunetten	68	96,4	55,9
07.2 Oud Hoograven, Tolsteeg	68	97,1	70,4
07.3 Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt*	68	87,5	37,6
08.1 Dichterswijk, Rivierenwijk	64	95,7	65,1
08.2 Transwijk	64	94,6	40,0
08.3 Kanaleneiland*	64	87,8	29,0
09.1 Terwijde, De Wetering	74	83,8	50,0
09.2 Het Zand	74	86,2	58,4
09.3 <i>Leidsche Rijn Centrum e.o</i>	-	-	-
09.4 Parkwijk, Langerak	74	91,5	61,8
09.5 <i>Leidsche Rijn-zuid</i>	-	-	-
10.1 Vleuten, Haarzuilens	71	90,0	58,8
10.2 Veldhuizen, Vleuterweide	71	86,8	47,0
10.3 De Meern	71	93,6	52,9
10.4 <i>Rijnenburg</i>	-	-	-
Utrecht	67	93,4	52,5

* in deze subwijk vond de wijkaanpak plaats

** data op wijkniveau

Ondanks dat de tevredenheid over het basisonderwijs in de wijk Overvecht niet het laagst is van Utrecht (dat is namelijk in Binnenstad), laat Zambesidreef, Tigrisdreef gemiddeld wel de laagste scores zien op het gebied van onderwijs (de drie indicatoren samen). Ook Zamenhofdreef, Neckardreef en Vechtzoom, Klopvaart scoren laag, waarbij het percentage jongeren met een startkwalificatie of in opleiding in Vechtzoom, Klopvaart het laagst is van Utrecht. De doorstroom naar HAVO/VWO is in deze subwijk echter duidelijk hoger dan in de andere Overvechtse subwijken. Ook Zuilen-noord en -oost en Kanaleneiland laten lagere scores zien. Kanaleneiland scoort het laagst van alle subwijken op doorstroom van basisscholieren naar het HAVO of VWO.

Wat verder opvalt, zijn de subwijken Zuilen-west en Transwijk (niet genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt') die beide relatief lage scores laten zien. Terwijde, De Wetering en Het Zand tot slot behoren tot de laagst scorende subwijken op het vlak van jongeren met een startkwalificatie of in opleiding.

In positieve zin springen Wilhelminapark, Rijnsweerd; Oudwijk, Buiten Wittevrouwen; Wittenvrouwen, Zeeheldenbuurt en Tuindorp, Voordorp in het oog. Alle vier de subwijken scoren op elk van de onderwijsindicatoren erg hoog.

Werk en inkomen

Om een beeld te krijgen van de subwijken op het vlak van werk en inkomen, zijn drie indicatoren gebruikt: het percentage niet-werkende werkzoekenden (2016), het aandeel bewoners dat aangeeft moeite te hebben met rondkomen en het aantal banen in de betreffende subwijk per 100 inwoners (2016).

Indicatoren →	Werk en inkomen		
	17. Niet-werkende werkzoekenden	18. Moeite met rondkomen	19. Aantal banen
Subwijken ↓	%	%	per 100 inwoners
01.1 Oog in Al, Welgelegen	6,8	10	34
01.2 Lombok, Leidseweg	8,5	15	24
01.3 Nieuw Engeland, Schepenbuurt	7,5	14	299
02.1 Pijlsweerd	8,8	9	46
02.2 Ondiep, 2e Daalsebuurt*	10,7	14	21
02.3 Zuilen-west	9,3	7	22
02.4 Zuilen-noord en -oost*	13,2	14	14
03.1 Taagdreef, Wolgadreef*	14,5	20	29
03.2 Zamenhofdreef, Neckardreef*	16,9	-	35
03.3 Vechtzoom, Klopvaart*	17,4	20	72
03.4 Zambesidreef, Tigrisdreef*	21,7	8	15
04.1 Votulast	7,2	13	30
04.2 Tuindorp, Voordorp	4,8	10	20
04.3 Wittevrouwen, Zeeheldenbuurt	5,8	13	28
05.1 Oudwijk, Buiten Wittevrouwen	6,1	10	61
05.2 Abstede, Gansstraat	7,3	16	56
05.3 Wilhelminapark, Rijnsweerd	3,2	21	310
06.1 Binnenstad city- en winkelgebied	6,4	-	858
06.2 Binnenstad woongebied	8,5	12	118
07.1 Lunetten	10,8	14	30
07.2 Oud Hoograven, Tolsteeg	5,2	9	28
07.3 Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt*	16,0	-	12
08.1 Dichterswijk, Rivierenwijk	7,8	9	26
08.2 Transwijk	8,8	17	242
08.3 Kanaleneiland*	18,7	21	30
09.1 Terwijde, De Wetering	6,6	14	85
09.2 Het Zand	6,0	6	14
09.3 Leidsche Rijn Centrum e.o	-	-	-
09.4 Parkwijk, Langerak	7,4	12	24
09.5 Leidsche Rijn-zuid	-	-	-
10.1 Vleuten, Haarzuilens	5,8	9	34
10.2 Veldhuizen, Vleuterweide	6,6	5	15
10.3 De Meern	5,6	6	78
10.4 Rijnenburg	-	-	-
Utrecht	8,3	12	72

* in deze subwijk vond de wijkaanpak plaats

Een opvallende algehele lage score is er voor de subwijk Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt. In deze subwijk zijn het minst aantal banen per 100 inwoners gevestigd van alle Utrechtse subwijken. Daarnaast is het aandeel niet-werkende werkzoekenden in Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt relatief hoog. Ook Zuilen-noord en -oost en Kanaleneiland laten lage scores zien. In Zuilen-noord en -oost komt dat vooral door het lage aantal banen per 100 inwoners, terwijl in Kanaleneiland het aantal banen juist voor een wat positiever beeld zorgt. Kanaleneiland heeft van alle subwijken het hoogste percentage bewoners dat moeite heeft met rondkomen en het op één na grootste aandeel niet-werkende werkzoekenden.

Opmerkelijk is dat de vier Overvechtse subwijken er op dít thema net wat beter uitkomen dan op de andere thema's. Desalniettemin zitten de subwijken ook hier in het lager scorende segment. Vechtzoom, Klopvaart heeft zoals Kanaleneiland relatief veel inwoners die moeite hebben met rondkomen en een relatief groot aandeel niet-werkende werkzoekenden. Tegelijk scoort Vechtzoom, Klopvaart wel gemiddeld op de indicator aantal banen. Op eenzelfde manier heeft Zambesidreef, Tigrisdreef het hoogste percentage niet-werkende werkzoekenden en relatief weinig

banen per 100 inwoners, maar een relatief beperkt aandeel inwoners dat moeite heeft met rondkomen (positief).

2.2 Continueren extra inzet?

Staat van de voormalige krachtwijken

Voor het verkrijgen van een totaalbeeld van de subwijken waar de wijkaanpak plaatsvond, vindt u op de volgende twee bladzijden het totale indicatorenoverzicht. De subwijken van de wijkaanpak zijn hierin (links) donker gearceerd.

Op de zes thema's scoren de subwijken die (deels) krachtwijk waren meestal slechter dan de andere subwijken. De subwijken Nieuw-Hoograven, Bokkenbuurt; Zuilen-noord en -oost; en Ondiep, 2^e Daalsebuurt laten daarbij in de meeste gevallen betere cijfers zien dan de andere krachtwijk-subwijken. Alleen op de thema's veiligheid en werk en inkomen scoren Zuilen-noord en -oost, en Nieuw-Hoograven, Bokkenbuurt soms slechter dan de andere. Op het totaalbeeld, alle thema's samengenomen, scoren de subwijken die tot de krachtwijken behoorden het slechtst van Utrecht, hoewel Transwijk het nauwelijks beter doet dan de best scorende krachtwijk-subwijk Ondiep-2^e Daalsebuurt.

Kanaleneiland laat, alle 18 indicatoren samen genomen, de laagste scores zien. Het zit hem in deze subwijk voornamelijk in het thema veiligheid en (in iets mindere mate) in de thema's fysiek, sociaal, werk en inkomen en onderwijs.

De subwijken van Overvecht scoren na Kanaleneiland het laagst, waarbij Zamenhofdreef, Neckardreef binnen Overvecht het laagst (slechtst) scoort en Vechtzoom, Klopvaart het hoogst (best). Als we binnen de Overvechtse subwijken kijken op welke thema's het laagst wordt gescoord, dan is dat bij Zamenhofdreef, Neckardreef vooral op het sociale, fysieke, onderwijs- en gezondheidsvlak. Zambesidreef, Tigrisdreef scoort relatief laag op het thema fysiek, maar ook de cijfers voor sociaal en onderwijs zijn relatief laag. Taagdreef, Wolgadreef vervolgens scoort relatief laag op het sociale en gezondheidsvlak. In Vechtzoom, Klopvaart tot slot zitten de lage scores vooral op het fysieke vlak, op gezondheid en veiligheid.

Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt en Zuilen-noord en -oost scoren in het totaalbeeld nagenoeg gelijk. Beide subwijken scoren met name laag op de thema's werk en inkomen en veiligheid. In Zuilen-noord en -oost valt het verder op dat er redelijk gemiddeld wordt gescoord op het thema sociaal. Ook (hoewel in mindere mate) in Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt en Ondiep, 2^e Daalsebuurt is de score op het thema sociaal relatief niet opvallend laag. Ondiep, 2^e Daalsebuurt scoort het best van de subwijken welke (deels) onderdeel uitmaakten van de krachtwijken, hoewel ook hier de scores relatief laag zijn. Ondiep, 2^e Daalsebuurt scoort vooral lager op de thema's onderwijs en werk en inkomen.

Op basis van de geselecteerde indicatoren kunnen we stellen dat alle subwijken die (deels) krachtwijk waren nog altijd meer inzet op maat behoeven. Dat wil niet zeggen dat er daar de

afgelopen jaren geen verbeteringen hebben plaatsgevonden. Ontwikkelingen door de jaren heen zijn in dit onderzoek echter niet geanalyseerd. Derhalve kunnen we daarover geen uitspraken doen.

Subwijk ↓ Indicator →	Sociaal				Fysiek				Veiligheid			
	1. Sociale samenhang	2. Vrijwilligerswerk	3. Actief voor de buurt	4. Toekomstverwachting buurt	5. Woningwaarde	6. Sociale huurwoningen	7. Buurtoordeel	8. Oordeel woning	9. Veiligheid buurt	10. Woninginbraken	11. Jongerenoverlast	
	schaal score	%	%	% negatief	in euro's per m ²	%	rapportcijfer	rapportcijfer	% wel eens onveilig	per 1.000 woningen	% vaak overlast	
01.1 Oog in Al, Welgelegen	6,7	51	53	9	3.790	19,8	8,1	7,7	23	12,6	13	
01.2 Lombok, Leidseweg	6,0	39	40	10	3.580	30,4	7,3	7,2	42	12,6	34	
01.3 Nieuw Engeland, Schepenbuurt	6,3	39	45	8	3.470	27,2	7,7	7,5	33	12,8	19	
02.1 Pijlswaerd	5,3	36	38	7	3.410	38,9	7,1	7,6	38	8,9	21	
02.2 Ondiep, 2e Daalsebuurt*	5,4	34	45	9	3.090	48,3	6,5	7,4	35	16,8	23	
02.3 Zuilen-west	5,7	35	38	7	3.230	30,6	7,0	7,2	33	8,2	16	
02.4 Zuilen-noord en -oost*	5,5	37	48	15	2.780	57,9	6,3	7,1	40	17,6	35	
03.1 Taagdreef, Wolgadreef*	4,7	32	34	20	2.420	60,0	5,4	6,8	55	12,4	35	
03.2 Zamenhofdreef, Neckardreef*	4,6	32	31	25	2.350	66,9	5,3	6,7	44	11,0	35	
03.3 Vechtzoom, Klopvaart*	4,8	32	43	30	2.350	78,3	5,5	7,1	41	14,3	37	
03.4 Zambesidreef, Tigrisdreef*	4,6	35	41	29	2.220	79,2	5,1	6,7	49	9,7	43	
04.1 Votulaast	6,3	41	45	5	4.040	31,2	8,0	7,6	23	12,2	16	
04.2 Tuindorp, Voordorp	6,6	46	51	9	3.850	27,6	8,1	8,0	21	10,0	7	
04.3 Witte vrouwen, Zeeheldenbuurt	6,9	51	46	7	4.290	19,1	8,5	8,0	18	8,6	9	
05.1 Oudwijk, Buiten Witte vrouwen	6,7	44	52	4	4.600	19,1	8,7	8,0	22	9,8	15	
05.2 Absteede, Gansstraat	6,0	39	46	9	3.520	52,4	7,6	7,7	22	12,0	16	
05.3 Wilhelminapark, Rijsweerd	6,2	55	47	5	4.490	46,5	7,7	7,9	15	11,4	10	
06.1 Binnenstad city- en winkelgebied	5,4	37	32	-	3.950	13,2	-	8,0	28	11,7	36	
06.2 Binnenstad woongebied	5,8	40	32	9	4.190	26,5	8,2	7,9	26	12,8	17	
07.1 Lunetten	5,8	47	43	32	2.780	63,7	6,9	7,4	41	6,5	30	
07.2 Oud Hoograven, Tolsteeg	6,0	39	48	7	3.310	17,2	7,5	7,1	31	5,7	19	
07.3 Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt*	5,4	37	41	12	2.790	67,1	-	7,1	44	16,3	32	
08.1 Dichterswijk, Rivierenwijk	6,0	35	43	7	3.470	30,5	7,5	7,7	27	8,2	24	
08.2 Transwijk	4,6	36	38	15	2.850	47,6	6,2	7,3	40	12,5	26	
08.3 Kanaleneiland*	5,3	31	38	16	2.200	66,0	5,7	6,8	48	17,5	46	
09.1 Terwijde, De Wetering	5,5	36	46	11	2.600	20,6	7,3	8,1	18	4,2	12	
09.2 Het Zand	6,1	44	56	6	2.670	18,2	7,6	8,1	17	3,5	10	
09.3 Leidsche Rijn Centrum e.o	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
09.4 Parkwijk, Langerak	5,6	41	51	15	2.470	28,5	7,0	7,7	24	7,2	18	
09.5 Leidsche Rijn-zuid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10.1 Vleuten, Haarzuilens	6,4	48	60	8	2.680	16,4	8,1	8,0	20	14,8	6	
10.2 Veldhuizen, Vleuterweide	5,8	38	59	16	2.660	20,0	7,3	8,0	22	9,3	13	
10.3 De Meern	6,2	46	57	20	2.730	17,4	7,6	7,9	21	7,3	7	
10.4 Rijnenburg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Utrecht	5,8	40	46	12	3.180	38,6	7,2	7,6	30	11,1	21	

* in deze subwijk vond de wijkaanpak plaats

Subwijk ↓	Gezondheid		Onderwijs		Werk en inkomen			
	12. Ervaren gezondheid** welbevinden	13. Persoonlijk schaafscore	14. Tevredenheid basisonderwijs buurt**	15. Startkwalificatie	16. Doorstroom naar HAVO/VWO	17. Niet-werkende werkzoekenden	18. Moete met rondkomen	19. Aantal banen per 100 inwoners
	% matig tot slecht	schaafscore	%(zeer) tevreden	%	%	%	%	per 100 inwoners
01.1 Oog in Al, Welgelegen	20	7,9	67	90,0	56,3	6,8	10	34
01.2 Lombok, Leidseweg	20	7,8	67	95,4	42,5	8,5	15	24
01.3 Nieuw Engeland, Schepenbuurt	20	7,9	67	95,0	62,7	7,5	14	299
02.1 Pijlsweerd	27	7,9	55	95,7	48	8,8	9	46
02.2 Ondiep, 2e Daalsebuurt*	27	7,8	55	92,9	32,4	10,7	14	21
02.3 Zuilen-west	27	7,6	55	94,5	37	9,3	7	22
02.4 Zuilen-noord en -oost*	27	7,6	55	89,2	35,3	13,2	14	14
03.1 Taagdreef, Wolgadreef*	42	7,3	55	90,4	35,2	14,5	20	29
03.2 Zamenhofdreef, Neckardreef*	42	7,1	55	86,0	33,3	16,9	-	35
03.3 Vechtzooim, Klopvaart*	42	7,5	55	81,2	45,2	17,4	20	72
03.4 Zambesidreef, Tigrisdreef*	42	7,6	55	81,5	31,9	21,7	8	15
04.1 Votulast	10	7,9	76	96,0	74	7,2	13	30
04.2 Tuindorp, Voordorp	10	7,8	76	97,2	72,6	4,8	10	20
04.3 Witte Vrouwen, Zeeheldenbuurt	10	7,9	76	98,2	78,9	5,8	13	28
05.1 Oudwijk, Buiten Witte Vrouwen	16	8,1	76	97,8	81,8	6,1	10	61
05.2 Abstede, Gansstraat	16	7,8	76	96,3	47,5	7,3	16	56
05.3 Wilhelmijnapark, Rijnsweerd	16	7,9	76	99,4	87,8	3,2	21	310
06.1 Binnenstad city- en winkelgebied	16	8,5	52	97,6	-	6,4	-	858
06.2 Binnenstad woongebied	16	8,0	52	95,7	54,9	8,5	12	118
07.1 Lunetten	23	7,6	68	96,4	55,9	10,8	14	30
07.2 Oud Hoograven, Tolsteeg	23	8,0	68	97,1	70,4	5,2	9	28
07.3 Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt*	23	7,3	68	87,5	37,6	16,0	-	12
08.1 Dichterswijk, Rivierenwijk	27	7,8	64	95,7	65,1	7,8	9	26
08.2 Transwijk	27	7,2	64	94,6	40	8,8	17	242
08.3 Kanaleneiland*	27	7,4	64	87,8	29	18,7	21	30
09.1 Terwijde, De Wetering	18	7,7	74	83,8	50	6,6	14	85
09.2 Het Zand	18	8,1	74	86,2	58,4	6,0	6	14
09.3 Leidse Rijn Centrum e.o	-	-	-	-	-	-	-	-
09.4 Parkwijk, Langerak	18	7,6	74	91,5	61,8	7,4	12	24
09.5 Leidse Rijn-zuid	-	-	-	-	-	-	-	-
10.1 Vleuten, Haarzuilens	22	7,8	71	90,0	58,8	5,8	9	34
10.2 Veldhuizen, Vleutenweide	22	7,9	71	86,8	47	6,6	5	15
10.3 De Meer	22	7,8	71	93,6	52,9	5,6	6	78
10.4 Rijnenburg	-	-	-	-	-	-	-	-
Utrecht	23	7,7	67	93,4	52,5	8,3	12	72

* in deze subwijk vond de wijkaanpak plaats

** data op wijkniveau

Huidige aandachtsbuurten

Naast bovengenoemde subwijken, de subwijken van de wijkaanpak, kan gegeven de data ook Transwijk worden genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt'. Daarnaast, in iets mindere mate, laten ook subwijken Zuilen-west, Lombok, Leidseweg en Lunetten lagere scores zien. Transwijk en Zuilen-West vallen hierbij op omdat deze subwijken niet zijn genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt', in tegenstelling tot Lombok, Leidseweg en Lunetten.

Transwijk scoort nagenoeg gelijk aan Ondiep, 2e Daalsebuurt - de best scorende subwijk van de krachtwijk-subwijken. In Transwijk wordt vooral lager gescoord op de thema's gezondheid en

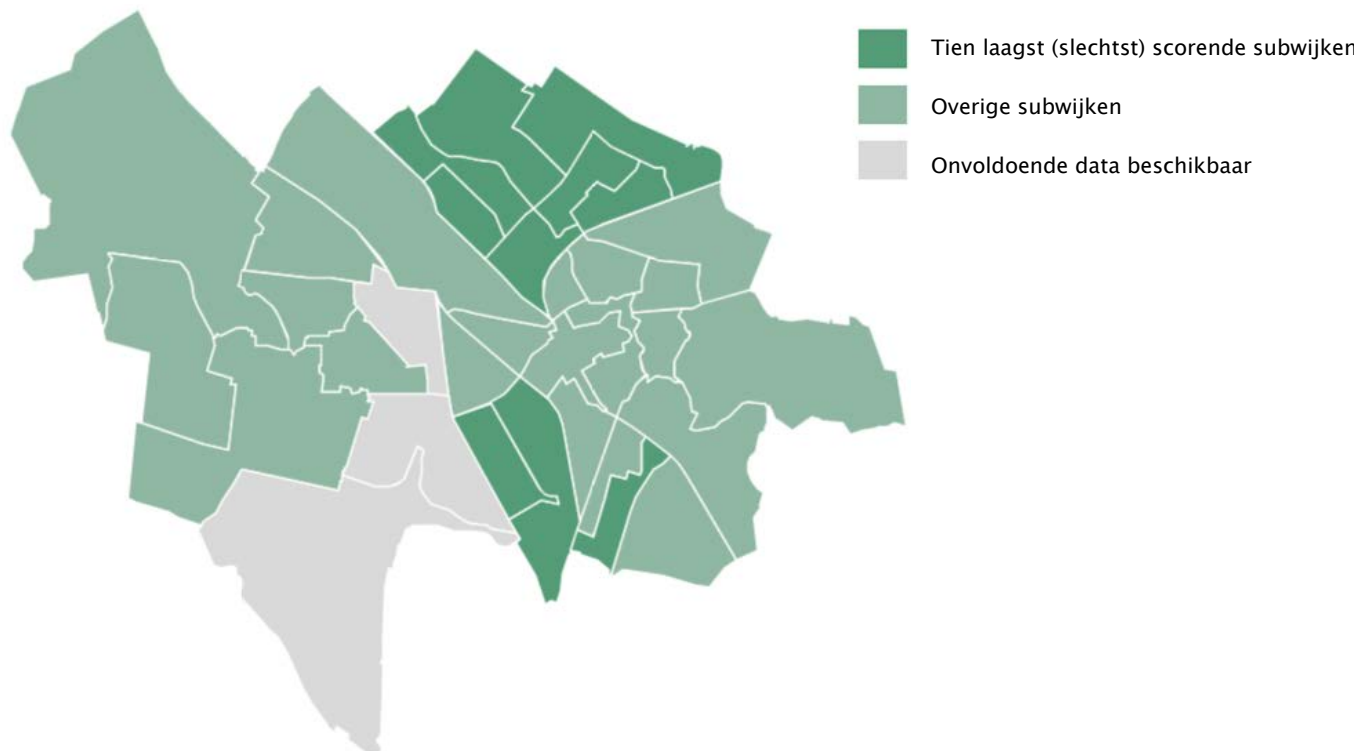
sociaal. In Zuilen-west zijn de scores op het gezondheids- en onderwijsvlak relatief laag. Veiligheid en werk en inkomen scoren in Lombok, Leidseweg lager dan de andere thema's. Lunetten scoort op fysieke gebied en op het gezondheidsthema lager.

Er zijn ook subwijken genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt' die op basis van het indicatorenoverzicht niet als aandachtsbuurt aangemerkt zouden worden. Het Zand, Votulast en Oog in Al, Welgelegen scoren duidelijk beter dan de meeste andere subwijken. De laagste scores laat Het Zand zien binnen het thema onderwijs en, in mindere mate, werk en inkomen. In Votulast zijn dat de thema's werk en inkomen en veiligheid en in Oog in Al, Welgelegen gaat het om onderwijs en in mindere mate veiligheid en werk en inkomen. Het Zand is als gehele subwijk genoemd als aandachtsbuurt, maar in Votulast en Oog in Al, Welgelegen ging het om een deel van de subwijk (resp. Staatsliedenbuurt en Halve Maan-noord) wat de reden kan zijn dat deze subwijken niet in het oog springen als aandachtsbuurten. Als we data beschikbaar hadden op het lagere buurtniveau, dan hadden we wellicht een ander beeld gezien en konden we de buurten op basis van de data mogelijk wél als aandachtsbuurt aanmerken.

Als we ons richten op de tien subwijken die het laagst scoren op de 18 indicatoren (allemaal even zwaar gewogen), dan zijn dat:

Kanaleneiland; Zamenhofdreef, Neckardreef; Zambesidreef, Tigrisdreef; Taagdreef, Wolgadreef; Vechtzoom, Klopvaart; Nieuw Hoograven, Bokkenbuurt; Zuilen-noord en -oost; Ondiep, 2e Daalsebuurt; Transwijk en Zuilen-west.

Als in tien subwijken meer specifieke inzet mogelijk was, dan komen op basis van de data deze tien subwijken (Figuur 2) als eerst in aanmerking.

Figuur 2: Kaart tien laagst (slechtst) scorende subwijken op basis van indicatorenoverzicht. Onderzoek, gemeente Utrecht, 2018.

3 Conclusies

Van 2007 tot en met 2017 is er extra geïnvesteerd in de Utrechtse krachtwijken. Op allerlei vlakken is er gewerkt aan het verminderen of oplossen van problemen in deze buurten en het verbeteren van de wijken op thema's zoals wonen en werken. Desondanks blijft meer specifieke inzet nodig in verschillende delen van de stad.

In dit onderzoek is teruggeblikt op tien jaar wijkaanpak en zijn door groepsgesprekken met betrokkenen in deze wijken succesfactoren, aandachtspunten en hun aanbevelingen geformuleerd voor toekomstige vormen van een wijk- of (sub)buurtaanpak. Ook blikten we kort terug op bevindingen van eerder onderzoek over de wijkaanpak dat in de afgelopen jaren is gedaan. In het tweede deel van dit onderzoek is een indicatorenset samengesteld die op het vlak van zes thema's een beeld geeft van de staat van de subwijken. Op basis hiervan is bekeken hoe het gaat met de subwijken, en welke subwijken meer inzet nodig hebben dan andere subwijken.

Wat werkt in de wijkaanpak?

Successen zijn behaald door inzet op sociaal vlak te combineren met inzet op fysiek vlak. Door aan beide facetten te werken, wordt het positieve effect ervan versterkt. Ook is een goede samenwerking tussen professionals en met bewoners van groot belang. Door over de grenzen heen te kijken van eigen projecten, te werken aan een integrale aanpak door specifieke projecten met elkaar te verbinden, blijft het gezamenlijk doel scherp in beeld. Periodieke overleggen tussen de verschillende actoren helpen daarbij: alle neuzen dezelfde kant op. De weg van communicatie blijkt daarbij niet altijd eenvoudig, maar het gesprek moet blijven: eerlijk en met regelmaat (ook tussentijds). De invloed van bewoners is vooral terug te vinden in de bewonersinitiatieven en wijkraden die kritisch meedenken en adviseren over het gevoerde of te voeren beleid. Het is vervolgens aan onder meer de professionals van partijen zoals de gemeente en welzijnsorganisaties om de initiatieven aan elkaar te verbinden en adviezen waar terecht en mogelijk te verwerken in hun aanpak.

Er zijn ook **leerpunten** naar aanleiding van de wijkaanpak. Iedere wijk en iedere buurt is uniek. Een aanpak die in de ene wijk helpt, hoeft niet de oplossing te zijn voor eenzelfde vraagstuk in een andere wijk. De focus op een laag schaalniveau en met oog voor de context van het betreffende gebied, een wijkspecifieke aanpak, vergroot de kans op snel en goed resultaat. Ook de tijdsgeschiedenis, de context van het grotere geheel, en (soms daardoor) veranderende rollen en wisselingen van de wacht, kunnen discontinuïteit van de aanpak veroorzaken. Hierop kan niet altijd worden geanticipeerd maar intensieve en goede samenwerking doet een wijk stevig in haar schoenen staan. Tot slot lijkt het op basis van de groepsgesprekken efficiënter en effectiever om te investeren in lopende of al geplande project in plaats van in nieuwe projecten. Flexibele budgetten zijn daarbij soms een uitkomst omdat ze regel-arm zijn (snel en gemakkelijk inzetbaar bij nieuwe projecten).

Analyse aandachtsbuurten

De aandachtsbuurten die door de wijken zijn genoemd liggen in 21 van de 34 Utrechtse subwijken. Alle subwijken waar de wijkaanpak plaatsvond, behoeven volgens de betreffende wijken opnieuw meer inzet op maat dan andere subwijken. Van alle tien de Utrechtse wijken, is alleen in Vleuten-De Meern geen enkele subwijk genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt'.

Op basis van de data kan worden geconcludeerd dat de krachtwijk-subwijken inderdaad opnieuw meer specifieke inzet nodig hebben dan andere subwijken. In het indicatorenoverzicht is te zien dat elk van deze subwijken thema's hebben waarop ze beduidend slechter scores. Op basis hiervan en in combinatie met het gesprek waarin cijfers geduid kunnen worden, kan gekozen worden voor een aanpak met inzet op lager (geografisch) schaalniveau, en meer specifiek op bepaalde thema's.

De data laten verder ook subwijken buiten de oude krachtwijk-subwijken zien die meer gefocuste inzet behoeven. Het gaat dan met name om de subwijken Transwijk, Zuilen-west, Lombok, Leidseweg en Lunetten. De thema's die er vooral voor zorgen dat het algehele beeld slechter is dan andere subwijken, verschillen per subwijk.

Aan de andere kant zijn Het Zand, Votulast en Oog in Al, Welgelegen genoemd als '(bevat een) aandachtsbuurt', terwijl deze subwijken het in het indicatorenoverzicht relatief goed doen. Reden hiervoor is mogelijk dat een specifiek deel van, of specifieke buurt in deze subwijken maatwerk behoeft. De invloed van dat kleine deel van de subwijk is mogelijk niet voldoende sterk om het terug te zien in de cijfers van de gehele subwijk.

Van wijkaanpak naar buurtaanpak

In dit onderzoek is gewerkt met data op subwijkniveau, omdat data op een lager schaalniveau voor ons niet beschikbaar zijn, of omdat het gaat om te kleine aantallen waardoor de privacy van bewoners in het geding is. In de praktijk is het subwijkniveau niet laag genoeg om precies te weten wat er waar in de wijk speelt. De aandachtsbuurten die door de wijkbureaus zijn genoemd, bestaan soms uit enkele straten. Er is daarom duiding nodig op buurt-, soms subbuurt-, soms straatniveau. De analyse die we hebben gedaan op basis van de verschillende indicatoren dient daarmee vooral als input voor gesprekken die in de wijken worden gevoerd. Klopt het wat we zien? Herkennen we dit beeld? In de wijk kunnen deze gesprekken worden gevoerd en kunnen cijfers mogelijk beter worden geduid. Op basis daarvan kan vervolgens een wijkspecifieke aanpak worden ontwikkeld, met daarin (sub)buurtspecifieke onderdelen: van wijkaanpak naar buurtaanpak.

Bijlagen

De volgende bijlagen zijn te vinden op:

[https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-](https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-organisatie/publicaties/onderzoek-en-cijfers/Bijlagen-leren-van-wijkaanpak-2018-06.pdf)

[organisatie/publicaties/onderzoek-en-cijfers/Bijlagen-leren-van-wijkaanpak-2018-06.pdf](https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-organisatie/publicaties/onderzoek-en-cijfers/Bijlagen-leren-van-wijkaanpak-2018-06.pdf)

1. Wat kunnen we leren van de aanpak Krachtwijken?
2. Verslag evaluatiebijeenkomst 10 jaar wijkaanpak Overvecht
3. 10 jaar wijkenaanpak - Notitie Wijkraad Overvecht
4. Evaluatie 10 jaar Krachtwijkenbeleid / wijkaanpak Overvecht - Notitie Bewonersplatform Overvecht
5. Bronnenlijst indicatorenoverzicht